

Viikko-Sanomien 1.4.1954:

Aavesavotta Inarin kairalla

Jätkillä lähes kolmen miljoonan tilirästit tyhjälle perustetulta tukkiyhtiöltä.

Pienessä neljän hengen yhteismajoitusluonassa Ivalon matkailumajassa on jo joitakin kuukausia asunut helsinkiläinen johtaja **Otto Haglund**. Hän ei liiku paljon pitäjällä, hoitelee vain päivät päästään puhelimitse, kirjeitse ja apulaistensa avulla liiketoimiaan, jotka ovat päässeet pahasti solmuun. Mutta Inarinjärven etelärannalla ja laajemmaltikin Lapissa on Haglundin nimi höllässä pahansuisten tukkiyhtiöiden ja muiden velkojien huulilla.

Haglundin itsensä kertomana tarina tuntuu varsin mutkattomalta.

– Taisimme lähteä hieman syyhymättä saunaan, kun tulimme Lappiin opettelemaan pohjanperän puuhommia, mutta yritys tuntui aluksi lupaavalta.

– Puutavarayhtiö Suo-Nor perustettiin viime syyskuussa. Osakepääoma oli vain kolmesataatuhatta ja osakkeenomistajia kolme, kaikki helsinkiläisiä, johtaja **Vilho Leikas**, metsänhoitaja **Runar Ceder** ja minä, joka onnettomuudekseen joutuin toimitusjohtajaksi. Ostimme Mäntyvaarasta Inarin seudulta valmiin leimikon. Helsinkiläinen johtaja **Jussi Kahma** oli omistanut sen aikaisemmin ja hänellä oli ollut epäonnistunut savotta samoilla paikoilla. Hän lupautui yhtiön välitysmiehenä norjalaisiin ostajiin, ja hänelle luvattiin pieni osuus voitosta.

– Norjasta löytyikin pian ostaja, puutavarakauppias **Kaare Andersen** Oslost, joka puolestaan aikoi myydä tavaran eteenpäin erään englantilaisen puutalotehtaan omistajalle, **Mr. Harropille**. Kuljetus järjestettiin norjalaisille autoilla Inarista Karigas-

niemen kautta norjalaiseen satamaan.

– Tarkoituksena oli ensimmäistä kertaa kokeilla näin suuressa määrin aivan uutta menetelmää, tukkien sahaamista heti hakkuupaikoilla. Mutta siinä juuri osoitti Lapin luonto ja pohjolan suuret mittakaavat voimansa. Sirkkelit eivät saaneet tavoitteita täytetyksi, ja tavara alkoi ruuhkautua heti alusta pitäen sahausvaiheeseen. Sydäntalven ankarat pakkaset laskivat yllättävästi sirkkelien työtehoa, niistä rikkoonut osia, jotka oli uudistettava Rovaniemeltä saakka sirkkelimiesten odottaessa kalliilla palkalla viikkokausia työttömien koneiden ääressä. Olimme hajottaneet sirkkelit kymmenien kilometrien säteelle ympäri savottaa mahdollisimman lähelle kaatopaikkoja. Se oli selvästi virhe, ne olisi pitänyt keskittää, ja paikalle järjestää täydellinen varaosa- ja korjaamo.

– Kauppasopimuksessa määrättiin, että tavara maksetaan, kun se on sahattuna lasattu autoihin Mäntyvaarassa. Mutta norjalainen ostaja teki hieman oudon tempun avaamalla remburssin kauppasopimuksen vastaisesti niin, että maksu suoritetaan vasta tavaran saavuttua norjalaiseen satamaan. Kun helmikuun lopussa sitten odottamatta tulivat voimakkaat lumituiskut, jotka täysin tukkivat Norjan puolen tiet, niin yhtiö ei enää saanut penniäkään, kun autot seisivat Norjan puolella pääsemättä lastinhakuun Mäntyvaaraan. Emme kyenneet enää maksamaan enempää tilejä kuin muitakaan velkoja. Lappi oli jo toisen kerran näyttänyt mahtiaan etelän totuttomille yrittäjille.

– Miehet rupesivat vähän väliä riitelemään tileistään, eivätkä jaksaneet odottaa hetkeäkään tuiskun tukki-

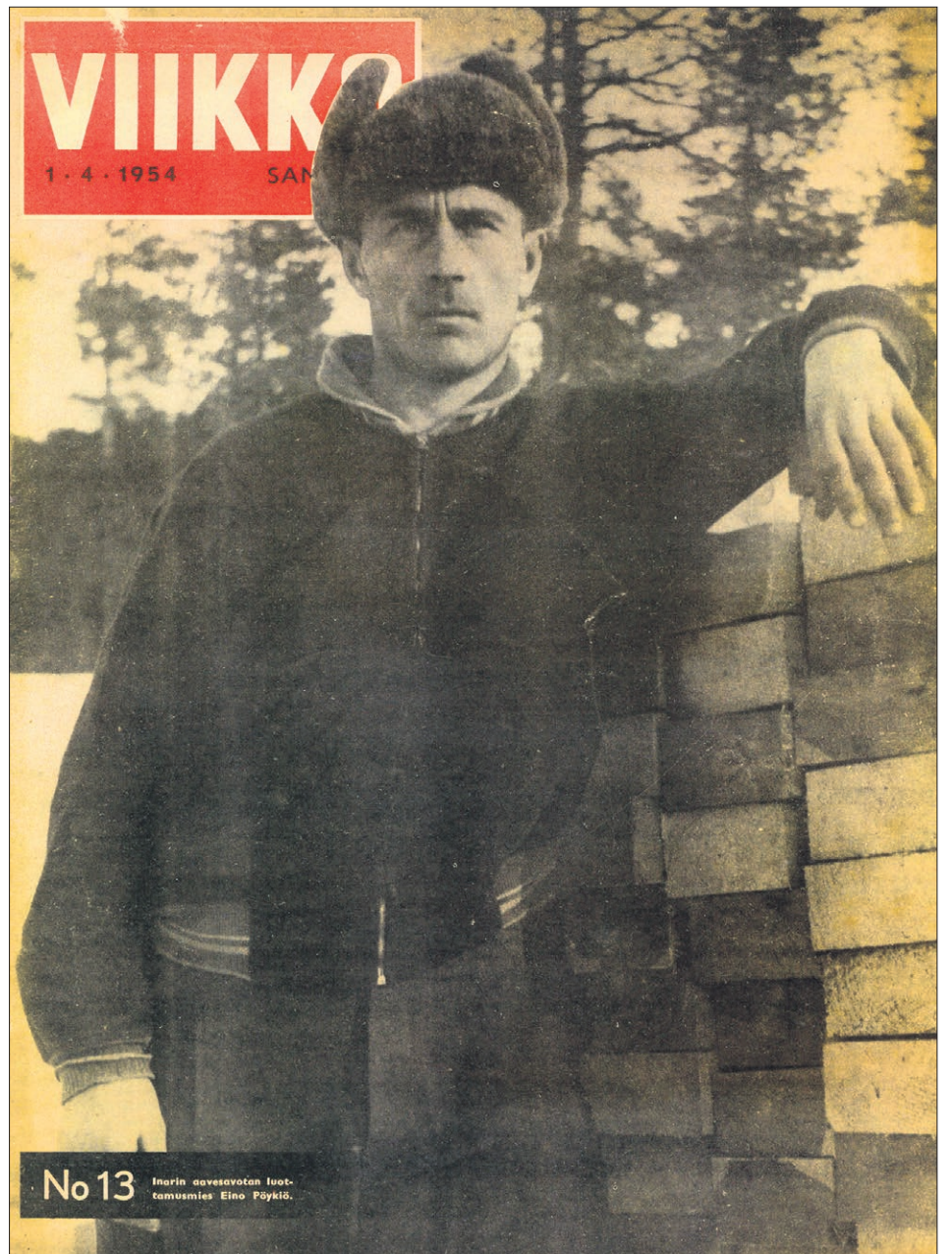
mista teistä välittämättä. Osa heistä, 21 työmiestä, useimmat hevostmiehiä, laati sitten lääninhallitukselle anomuksen jo valmiin tavaran takavarikosta tilisaataviensa takeeksi. Anomus hyväksyttiin, ja nyt on Mäntyvaaran savotalla noin 1 800 000 markan arvosta sekä pyöreätä että sahattua puuta kuljetuskielossa. Savotalla on työsulku, kuljetukset ovat pysähtyneissä ja suurin osa miehistä on lähtenyt kotiinsa tai muille metsätyömaille. Miesten tilivelka on yhteensä noin 2 800 000 markkaa, mutta Mäntyvaarassa on jo valmista tavaraa reilusti sen summan yli, joten palkat voidaan maksaa heti, kun yhtiö saa siitä rahan norjalaiselta ostajalta.

– Ja kaiken kukkuraksi oli samaa savottaa hoitanut aikoinaan Jussi Kahma, joka välitysmiehenä on mukana myös meidän yrityksessämme. Hänen nimellään on aika huono kaiku edellisen epäonnistumisen vuoksi.

Johtaja Haglund ilmaisi asian aika lievästi. Kaikkialla pitäjässä kuulin kovia sanoja Kahmasta. Lapin asukkaat noituivat minullekin, että ”siltä Kahmalta pitäisi kieltää pääsy tälle puolen tunturin”. Itse Inarin kunnanjohtajakin ihmetteli hänen puuhiaan.

Ivalon ja Inarin lähiseuduilla on vaikea olla törmäämättä Suo-Nor Oy:n velkojiin. Ivalon vuokra-autoilijat ovat kaikki saamassa kyytimaksuja Mäntyvaaraan, eräs jopa viisikymmentätuhatta. Savotan puhelin on jo aikoja suljettu maksamattomien laskujen vuoksi. Ja kaikkein suurin saamamies on ivalolainen kauppias **Toivo Välitälo**, joka järjesti savotalle rakennustarpeet ja muuta tavaraa. Hänen laskunsa nousee miljoonaan seitsemäsataantuhanteen. Sitäpaitsi juuri hän pitää savotalla kauppaa, jonne jätät ovat ruoka- ja vaateostoksistaan velkaa pari miljoonaa. Mutta kauppias Välitälo tuntui rauhalliselta mieheltä, joka ei hermoillut rahojensa vuoksi eikä ketään kironnut; hän sanoi hyvin ymmärtävänsä yhtiön pulmat sirkkelimunausten ja lumituiskujen jälkeen. Kuitenkin on perussyynä epäpätevyys ja kokemattomuus Lapin metsäyrityksissä, oli Välitälönkin selvä mielipide.

Mäntyvaaran savotalla odottelee vielä parikymmentä miestä. Muutamien päissä kiehuvat vielä edellisen illan kaljat. Kuultuaan, että olen lehtimies, pari jatkää kipuaa kannonokkaan pitämään ankaraa puhetta yhtiöstä, jolle he Kahman mukaan ovat antaneet nimen ”voimistelu- ja urheiluseura Mäntyvaaran Kahmaisijat”. Rauhallisemmat naureskelevat sopertelijoiden ympärillä, ja vihdoin pääsen puheisiin työmaan luottamusmiehen **Eino Pöykiön** kanssa, joka verkkaisan rauhalli-

Simopekka Nortamo kirjoitti Inarin aavesavotasta Viikko-Sanomiin 1.4.1954. Lehden kansikuvassa on aavesavotat luottamusmies Eino Pöykiö.

sesti selvittää miesten asiaa:

– Kun työt alkoivat, niin kaikille luvattiin tili aina kahden viikon perästä. Tätä lupausta ei ole pidetty. Heti alusta alkaen oli tilin saanti epäsuosittua. Ne jotka jaksivat vähän väliä käydä toimistossa riitelemässä, saivat rahaa, mutta eräät ovat olleet täysin ilman palkkaa viime vuodesta saakka. Sitäpaitsi on töissä ollut miehiä, joiden nimiä ei ole missään kirjoissa eikä kansissa, ja kuitenkin monet juuri heistä saivat tilin. Tämän vuoden alussa kului kuukausi ilman tiliä, tammi-helmikuun vaihteessa sitten maksettiin, mutta ei kaikille silloinkaan. Sen jälkeen ei ole rahoja näkynyt. Petosmaista työhommasta tällainen meidän mielestämme on.

– Noin kahdella ja puolellasadalla työläisellä on nyt tilisaatavia yhteensä lähes kolme miljoonaa. Keskimäärä tilituloissa on neljä-viisikymmentätuhatta markkaa, ja suurin nousee lähelle kahdeksäkymmentätuhatta. Meidän ei autannut muuta kuin järjestää takavarikko saatavien takeeksi ja lopettaa työt. Täällä savotalla on nyt viiden miljoonan varasto valmista työtä - siitä riittää pari miljoonaa vielä ylikin palkkojen maksamiseen.

Yhtiön joutui köyhyystilanteeseen lisäksi sellaiseen pulma-

tilanteeseen, että vaikka joku mies olisi ollut kuinka laiska ja rettelöivä, niin häntä ei voitu erottaa, koska ei ollut antaa lopputiliä jätän käteen. Niinpä kuriton aines saatiin rauhassa oleilla savotalla ja paikia töitä oman tahtinsa mukaan.

Mutta suurin osa oli tietenkin reilua ja rivakkaa pohjolan jätää, jotka varsin ymmärrettävästi tuntevat joutuneensa nenästä vedetyksi lähdeyään elantonsa ansaitsemiseen palkattomalle työmaalle. Heidän kukkaroaan eivät hiventäkään paikkaa oikeatkaan selitykset lumituiskuista ja sirkkelivaurioista ja kansainvälisistä remburseista. Jätät vain kyselevät, että mikä sellainen ”reen pursi” on, joka antaa velkalapun käteen tilipussin sijasta ja järjestää toistuvasti Inariin niitä Kahman aavesavotoita.

Eikä siihen kysymykseen voi olla yhtymättä. Suo-Nor Oy:n helsinkiläiset liikemiehet lähtivät Lapin kairojen puumarkkinoille ilman asian-tuntemusta, pätevyyttä, kokemusta, tehokasta työnhötoa ja tarpeellista pääomaa. Hyvästä ja vilpittömästä yrityksestä huolimatta oli silloin romahdukseen kaikki edellytykset. Ja kun etukäteen ei voitu olla tietämättä, että yhtiö tulee mahdollisten vastoin-

käymisten sattuessa vetämään mukanaan kurun pohjaan sadoittain peräpohjolan asukkaita, niin tällainen yritteliäisyys saa edesvastuuttoman keinotellun leiman. Asiaa ei voida siltä kannalta enää korjata, vaikka tilit ja velat maksettaisiin korkoineen, ja autot ajaisivat solkenaan Mäntyvaaran petäjää Norjan vuonoihin.

Simopekka Nortamo

Onko sinulla arkistoissa tai kenkälaatikossa pölytyssä vanhoja Inarin ja Utsjoen historiasta kertovia lehtileikkeitä? Inarilaisen toimitus ottaa niitä mielellään vastaan. Kaikille, jotka toukokuun aikana lähettävät julkaisukelpoisia lehtileikkeitä, luovutetaan Inarilaisen toimituksessa paketti Presidentti-kahvia (suodatinjauhatus).

Norjalainen jälleenmyyjä Kaare Andersen, englantilainen ostaja Mr. Harrop ja Suo-Nor Oy:n toimitusjohtaja Otto Haglund alkoivat Ivalon matkailumajassa neuvottelut sotkuisten solmujen selvittämiseksi, jotta yhtiö pääsisi vihdoin tilien ja velkojen maksuun. Vasemmalla Harrop, Haglund ja Andersen.